Poštarina plaćena u gotovom

5—XXXVII.

LUČ

26733

LUČ

REVIJA ZA MISAO I ŽIVOT HRVATSKOG KATOLIČKOG ĐAŠTVA

VELJAČA 1942.

Kršćanstvo i kršćani

E. Psichari: Krikovi u pustinji

Br. Ivičić: Intimne sličice — Dubine i pličine duše

Svećenik i pjesnik

Pjesme: Serafin Mičić: Mjedeni pjetlić; Zaklani janci; Svijetlo u žitu; Kruh i vino; Brod iz priče u luci; Rascvala grana

Dražen Panjkota: Utjeha

Knjige...

Zapisci...

UREDNIŠTVO NARUČUJE SVE RUKOPISE OSIM ČISTO LITERARNIH. RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

Predplata: za đake Kuna 30.—, za ostale Kuna 50.—. Pojedini broj Kuna 5.—

Poslije bičevanja, u sumraku dokončanja, sjedio je sam, okrunjen trnjem, izranjen, popljuvan i izrugan, nagnute glave na umoran dlan, napušten od svih, osamljeno biće u svojoj muci.

I najbliži bili su ga se odrekli. Oni koji su trebali naviještati Kraljevstvo, pobjegli su u strahu pred ljudima: pred zapjenjenom židovskom masom i pred kopljima Pilatove policije.

Shrvan tjeskobom, izdan i napušten u zadnjem času, čovjek u njemu, utonuo je dubinu svoje boli.

— — — — — —

Možda je i danas među ljudima sam, potpuno sam. Možda dolazi k svojima, a njegovi ga ne primaju. Jer katkada možda i njegovi više vole tamu negoli svijetlo...

■ ■ ■

Slika na naslovnoj strani:

Albrecht Dürer: **Naslovni list: »Male Muke«** (drvorez)

Ciklus od 36 drvoreza koji obrađuje povijest Otkupljenja od prvog grijeha, života Kristova, muke, smrti na križu i uskrsnuća do posljednjeg suda, nazvan radi svojih dimenzija: 9,8×12,7 cm »Mala Muka« (die kleine Passion). Jedini otisak nalazi se danas u British Museum, u Londonu.

KRŠĆANSTVO I KRŠĆANI

Distingviranje pojmova: kršćanstva i kršćana, nauke i ljudi, možda će se mnogima činiti neobičnim, a njihovo naglašavanje nepotrebnim. Ali ta dva pojma postoje, pa treba imati samo kršćanske iskrenosti i volje, da se historijskim događajima pogleda u oči, te da se osjeti kako se ta dva pojma uvijek i svagdje ne poklapaju, da se oni kroz povijest provlače sad više sad manje udaljeni jedan od drugoga.

Jer gdjegod se pojave ljudi postoji mogućnost da podcjene ili da izdadu blago, koje im je povjereno.

A kršćani nijesu uvijek odgovorili pozivu kršćanstva. Oni se nijesu uvijek odazvali pozivu Kristovu u svim njegovim zahtjevima; katkada su čak, skrivajući se za slovo Zakona, izdali njegov Duh.

Možda su ovo teške riječi, tim teže što one ne pogađaju samo heretike, već i mnoge pravovjerne, čak i one s duhovnim pozivom.

Ovaj »svijet« koji toliko šiba Krist u svojim govorima, »svijet« bilo koga oblika i vremena, znao je zahvatiti zamamnom snagom one koji su trebali da se bore protiv njega. Treba samo gledati i razmišljati i imati smisla za nijanse: Ubistva, blud, klevete, laži, oholosti, mržnje (ta raskalašenost tajnih iracionalnih sila u nama), osvete, diranje u tuđa prava, zločinstva nad savjestima. Pa ne samo izvršena djela već i pokušaji. I ne samo pokušaji nego i pristajanja šutnjom. Pa i kompromisi nauke Kristove s naukom »svijeta«, čemu su mnogi kršćani kroz povijest bili skloni. Pa nastojanja onih koji su se, radeći za »interese« kršćanstva, služili nekršćanskim metodama. Pa na koncu i propusti. Sve su to direktne izdaje Krista.

Često kršćani nijesu bili svijesni vrijednosti blaga koje su posjedovali, ne vjerujući u unutarnju snagu kršćanstva. Bilo ih je, koji su misleći da brane kršćanski sadržaj, čuvali stare i dotrajale forme ljudskog društva koje je tok života već pregazio, forme koje su već bile lišene svakog sadržaja.

Često su znali u toj obrani tuđih kula bacati na kocku i ugled same Istine, kompromitirajući svoje kršćanstvo u očima ljudi. Oni su identificirali kršćanstvo s tim formama. To su oni koji su htjeli vezivati Vječnost uz vrijeme, misleći, da spasavajući izvjesni oblik društva, spasavaju s njime i kršćanstvo. Zaboravili su da opstanak kršćanstva nije vezan ni uz jedan oblik ovog svijeta. Ni uz jednu kulturu, ni uz jedno društveno uređenje. »Jer nebo i zemlja proći će...« Treba li primjera.

Pravoslavlje koje se vezuje uz pojedine nacije i koje uz to nerijetko sav svoj duhovni autoritet stavlja na stranu pojedinih dinastija ili režima (što smo i mi mogli osjetiti za bivše Jugoslavije), protestantske zajednice, koje se znadu nekim zemljama servilno prikrpiti raznim vladama, katolici u Evropi koji ne mogu zamisliti katolicizam bez zapadnoevropske kulture.

*

Često kršćani nijesu osjetili potrebu vremena, često nijesu shvatili da je čas dozrio za nešto nova i velika. Dok su vječni evanđeoski glasovi vikali u pustinji, mnogi su se kršćani pokazali u siromaštvu svog filistarskog mentaliteta.

Jedan od najjačih i najpoučnijih primjera za nas jest slučaj sa socijalnim pokretima novog doba. Oni su prvenstveno nastali ne kao filozofski nazori, već kao reakcije na neizdržive društvene prilike. Među ostalim, povela ih je misao ustanka protiv izrabljivanja čovjeka po čovjeku, dakle, nazor koji je već davno prije donijelo kršćan-

DOMINIKANSKI FIL. - TEOL. ZAVOD „AKVINAC"

stvo. Ideja o jednakopravnosti sviju ljudi, koja je nekoć ukinula ropstvo, bila je tokom vremena uzidana u pojmovnu sferu kršćanskog svijeta tako te je ona postala općom baštinom evropskog čovjeka. Taj nazor koji je vremenom postao prirođen i sam po sebi razumljiv u gledanju evropskog čovjeka, bio je preduvjet za uspjeh socijalnih gibanja najnovijeg doba. To je malo poznato, a stvarno, bez predradnja kršćanstva tokom vjekova, ne bi u moderno doba ti socijalni pokreti ni nastali.

Ali fatalno je za kršćane to, što oni nijesu bili osjetili početkom našeg doba svu težinu socijalnog položaja i što nijesu objavili glas kršćanske savjesti u obranu životnih prava svog bližnjeg. Socijalnu brigu, jednu od zadaća kršćanskog društva, misao donesenu i formuliranu kao dužnost od kršćanstva, nijesu na mnogim mjestima poveli kršćani, makar su ih sjajni tekstovi »Rerum Novarum« i »Quadragesimo Anno« na to neprestano pozivali i upućivali. Nju su preuzeli drugi i spretno je znali iskoristiti, pa čak okrenuti je i protiv samog kršćanstva (na pr. komunizam).

Ovo je jedan od najglasnijih primjera kako duhovna sljepoća za vrijeme, a još više neshvaćanje i neosjetljivost sa strane kršćana za pozive koje neprestano upućuje kršćanstvo, ima posljedice kojima ni danas ne možemo sagledati kraja. Ne znači, da sva krivnja za posljedice leži na kršćanima i da su oni mogli zadržati tok zbivanja, ali su barem neoprostivo krivi za svoju šutnju.

I još bismo htjeli istaći jednu činjenicu, koja mnoge kršćane osuđuje.

Neke ideje koje su specifično evanđeoske ili izrasle iz kršćanskog duha i koje bi kršćanima morale biti krv i meso, iznose i bore se često za njih mnogi koji s kršćanstvom nemaju ništa zajedničkog, dok kršćani stoje po strani, hladni i nezainteresirani prema tom duhovnom blagu. S druge strane oni kojima je Istina vječno pri ruci, kojima je Put jasno zacrtan, a Život u obilju omogućen, puštaju da ih infiltriraju i da ih ponesu struje koje ugrožavaju njihove duhovne vidike i koje su čak izravno uperene protiv nauke Kristove. Teren, na kome su pozvani da rade, da budu »svijetlo u ponorima« prepuštaju drugima, a sami stvarajući kompromise sa »svijetom«, silaze na tlo kome oni ne pripadaju.

I sada se događa ono najteže: ljudima, kojima bi oni morali biti grad na gori, izgleda da njihovom kršćanstvu nešto nedostaje, da mu je potrebno dodati sadržaja izvana. Izgleda konačno da im kršćanstvo uopće ne može dati životni sadržaj. — Tu kršćani, izdavajući svoju misiju, javno svjedoče protiv kršćanstva.

*

Možda će mnogi prigovarajući nam reći, da su ljudi izvan kršćanstva učinili neizrecivo više zala od onih s kojih se optužuje neke ljude-kršćane. Jest, to je doduše istina, ali ona ne umanjuje krivnju kršćana.

Možda će se nekomu činiti da je kršćanstvo doživjelo neuspjeh u svijetu. No tako će misliti oni koji nijesu shvatili superiorni položaj čovjekov. Kako to? — Oni možda zamišljaju kršćanstvo kao čarobni kamen koji pretvara duše u zlato. Kao nešto što nužno oblikuje čovjeka izvana i potpuno determinira njegovo djelovanje.

A upravo ovi otpadi, ove izdaje kršćana svjedoče za nauku i svjedoče za ljude. Za nauku — da se tokom stoljeća nije iskvarila, za ljude — da su bili i da jesu slobodni, da u slobodnom prihvaćanju ili odbijanju djeluju, i da je bila sačuvana autonomija njihove volje.

Ove nas činjenice bole do srca. Njih smo ovom prilikom samo nabacili. No bilo bi potrebno da se o njima misli, jer one nikada ne će izgubiti na aktulenosti.

Da li je potrebno i da li je vrijedno toliko ih naglašavati? Kakvog smisla ima ovo samooptuživanje?

— Onima, koji uvijek zaziru od ovih i sličnih tema, uopće ne treba odgovarati, jer im je već odgovoreno. A onima, koji se još ne guše od duhovne pretilosti možemo odgovoriti da one za nas znače ispit savjesti.

BRANKO FUČIĆ

ERNEST PSICHARI:

KRIKOVI U PUSTINJI

— Mais quoi! Seigneur, est-ce donc si simple, de vous aimer?*

Maxence se okrene: pred sobom ima neizmjernu tropsku noć, ozbiljnu noć u dubokoj šutnji. Obrisi su svih predmeta nestali i ljudske riječi zanijemile. Ništa već ne može uznemirivati ovog zaostalog hodočasnika, osim jedino bitne spoznaje. Najljepše pjesme ne će moći ugasiti žeđu ove duše. Nikakva glazba ne će moći uspavati ovog bolesnika, kojega je siromaštvo ovog svijeta prevarilo. Treba mu kruha istinske stvarnosti, e da bi mogle iščeznuti ove iluzije, radi kojih gine — a ne slatke sanje srca! Nego snažni polet srca prema vječnoj domovini. Ovom se vojniku gade utjehe redovnika u večernim časovima, jer utjeha postoji samo u danjoj jasnoći i blistavoj sigurnosti. On proklinje mir srca, jer je samo razum, koji može dati mir. Jer svaka iluzija dolazi od đavla, a samo realnost je od Boga ...

Čovjek, pohlepan za svijetlom udubi se u tamu. Tišini uspavanih ulica slijedi tik na samom vrhu paoma šuštanje lepeza; a tamo gdje je šum ljudi bio najživlji, tu sada to slabije i tajanstvenije ozvanja riječ noći. I odmah zatim izroni, iza gustog zastora magle, more pijeska, pobijeljeno morem zvijezda, koje leže nad njim. I Maxence se, u ovaj čas tako povjerljiv, okameni. Bilo mu je apsolutno nemoguće učiniti ma i jedan korak, učiniti ma i jedan pokret tijela. No za čas, njegova nutarnja snaga popusti, san obori na zemlju ovog silnog vojnika, čitavo njegovo biće iščezne u posljednjem i dubokom uzdahu, loveći oko sebe sapu ...

*

Gle, kako su bijela polja, već dozrela za žetvu.

I opet je pala jedna noć. Čitav se dan putovalo. Sada ih evo na bijeloj ravnici, svoj posutoj svjetlošću, čije ime ne poznaje nitko. Pješčani su nasipi od tako sitnog pijeska, da ni jedna trava ne može da raste. Svijet se nalazi u očekivanju noći. Pa i sunce se ugasnulo. No još veća, još teža je tišina ljudske klonulosti. Maxence, koji je neprestano na nogama i koga vidiš uspravna kao golem stup, koji strši iz zemlje, bdije. I u ovaj čas izvija se iz njegovih grudi beskrajna pjesma zahvalnosti: »O, zemljo, zadovoljan sam što se ponovno nalazim uza te. Kako je lijepo kupati se u životu i biti njime opkoljen poput lađe, koja se na nabujaloj rijeci bori protiv struje i pjeva! Kako je lijep svod gledan s obala zemlje! O, tajanstvena milosti života, ja te blagosivljem; o, duboki izvore, o jedini princip ja te hvalim, ja te uznosim, ja te opet hvalim! Ja postojim, ja udišem duboko čitav ovaj kraj, ja sam se nastanio pod suncem! O, čuda! Dozvoljeno mi je, o strahote, da budem čovjekom!«

Komu to govori ovaj Maxence, taj veliki osamljeni lutalac?

On govori svom Ocu, svom Bogu, kojeg ne poznaje; no sam hoće da ustraje! Jer njegovo je mjesto vidno u bojnim redovima ...

*

* E. Psichari: Le Voyage du Centurion, str. 242, Paris, Louis Conard, 92. izdanje. — Maxence je mladi francuski časnik, zapravo sam autor, koji proživljava svoju konverziju. Vidi o piscu u »Zapiscima«. (Op. ur.).

Poslije dugog dnevnog jašenja Maxence se ispravi tek pod večer. Na nebu je plavi Ocean milosrđa. Na Zapadu se rađa iz visoka novo svijetlo. A na Istoku je obećanje uskrsnuća mrtvih. Među Istokom i Zapadom stoji čovjek, čovjek boli i čeznuća, između današnjice i sutrašnjice, između svijetla, koje nas obasjava i svijetla, koje će nas osbasjavati ...

Ah, sve je to prelijepo!

»Ja žudim za novim, reče ovaj čovjek, napokon sam žedan života. Gle! Došao je čas da ponovo obučemo svadbena odijela i da opet uđemo u dom; jer ja znam, da postoji nešto drugo osim mene i tebe, jer ja znam, da postoji On, i da on ne može varati. Da, postoji On, koji nije niti ja ni ovaj čovjek ni ovaj drugi i koji je ipak Osoba, beskonačna Osoba, ali različna, nevidljiva Osoba, a ipak stvarna i ona sama zapravo jedina! Došao je čas da beskrajno otvorimo tisuću vratiju našeg srca, budući da je Krist progovorio.

A koji je čovjek ikada rekao ono što je On rekao?

Čujem riječi pune divljenja, čujem vječnu Riječ. Kako joj povjerovati? I kako joj n e povjerovati? — Ovaj »da« je težak, ali »ne« je još teži ... Ovaj »da« je težak? A ti si to, Gospodine, rekao. To si predvidio moju slabost. Ah, ne! Ništa ne će ući u ovo tvrdo srce, dokle god bude zaokupljeno zlom ovoga svijeta — a može li se, uistinu, služiti dvojici gospodara?

Oprat ću se, Gospodine, na izvoru spasenja i povjerovat ću. Bit ću pravi i imat ću istinu. Prezret ću prošlost, koja me pali; ta prezirem je već od sveg srca, moj Bože, budući da je to potrebno da Te upoznam. O, radosti! Osjećam svježinu novog života. Duh je moj izmaknuo lovčevim zamkama. On je slobodan i posve slobodno izlazi na površinu poput pluta, kojeg ruka pušta iz dna posude i koji s lakoćom pliva posred laganih mjehurića. Slobodan je, jer je uz Tebe, ako Ti se svidi, da ga uzmeš. Slobodan je nad tim višim vodama, nad vječnim vodama, koje su se odvojile od zemaljske pokvarenosti. O, radosti! O, miru! O , mila svježino!«

Tako je kliktao Maxence vraćajući se crncima, koji su ga pratili ...

Ah, da se je našao sada svećenik pred njime s riječju oproštenja, možda bi još te večeri ... Ali ne! Riječi oproštenja nijesu još izrečene. Maxence je sam, nikakve mu pomoći nema od ljudi.

»Želiš li ozdraviti?« zapitkuje Isus čovjeka, koji je već trideset i osam godina bolestan.

»Da, Gospodine«, odgovori on, »ali nema nikoga, koji bi me spustio u ribnjak, kad se voda uzgiba.«

— Nemam nikoga! I uistinu, ja želim ozdraviti; — ali nemam nikoga i glas mi se izgubio u pustinji. — Što radiš ti, nesretniče, kod izvora Betsaide? Nijesi li prepoznao Učitelja? Gledaj dakle: tvoja želja, tvoje kajanje mu dostaje i već je izgovorena riječ, koja te liječi: »Ustani i idi!« ...

O, moj Bože, dostoji se pogledati ovo siromaštvo i ovo pouzdanje. Smiluj se čovjeku, koji boluje već trideset godina!

*

O, Maxence, što je dakle u tebi ovaj poziv, koji te sledenjuje? Vidio sam te kako drhćeš u noći. Vidio sam te u okrvavljenim bdijenjima, dok te je doticala smrt. Vidio sam te u krhotinama tvoje duše, dok se ti srce zaustavilo u tvojim grudima. Moj brate, prestani s plačem, pred horizontom, koji se pojavljuje. Moja je zvonjava odjeknula u tvojim dubinama. U z m i s v o j š t a p i i d i p r e m a s v o j o j b o l i...

*

Noć je prekrila Afriku, — tiha noć bez sanja. Ljudi su tu u noći, koji se guraju uz bučno kasanje deva. Bez buke, jer noge zapadaju duboko i nijemo u pijesak. Bez riječi, jer i umor i klonulost ugasiše. Zapovjednik ide prvi nagnut nad vrat svoje životinje i zadovoljno udiše njen miris ... Dan je bio lijep. Bilo je toplo, putovali su i sanjarili ... Ali što! Ta grozna ugodnost, koja se iznenada pojavila, to blagoslovljeno Ime, koje opet izusti, ta dobrota u njemu, ovo novo srce, koje je osjetio da kuca u svojim grudima, — to sve nije istina, to je utvara, koja napastuje i plaši čovjeka! I gle, Maxence više ne razumije; on je tu poput siromašna čovjeka, koji drhće; on je tu poput prosjaka, koji je dugo molio i koji je izgubio nadu ... Taj čovjek ne vjeruje. To je okrutno, što ne vjeruje, kad je sve to učio. Tako je teško, Gospodine, ne vjerovati, kad si ti govorio. Ali tome je tako: ovaj čovjek ne vjeruje; on je napustio Boga; on nema više nikakva posla s Njime. Utaman baca svoj pogled prema gori, budući da on ne zna za divnu smionost velikodušnog dara samoga sebe. S tim mlitavcem ne može ništa poduzeti!

Bdjenje se završava i Maxence drhće ...

Dogodilo se da se, u to isto vrijeme, prohtjede ovom vojniku posjetiti zdenac Meiateg. Jer dosad nije do njeg dospio ni jedan Francuz, a i njegovo je ime manjkalo na zemljopisnim kartama. Jednog je jutra, dakle, oko deset sati, dolazio u neki prostrani i opustošeni predio ... S lijeve strane stajao je pješčani nasip, raštrkani žbun. Tragično mjesto, opasna narav! Crna zjala zdenaca, smještenih u polukrugu, bijahu na domaku. — Maxence je osjećao nemir od ovog njegovog neprestanovog ponovnog obnavljanja — obnavljanja stvari okolo njega i obnavljanja samog sebe — i on je proživljavao tu dramu time, što se opet nalazi u savršenom opetovanju, u neublaživom obnavljanju sličnih časova. Zine. Vodič ga povuče prema zdencima. Svi bijahu presušeni osim jednoga, u kojem je ostalo nešto malo crne vode. Bilo je nesnosno; zbog vrućine, sparina je bila upravo okrutna ...

— Žedan sam, reče Maxence, zagrabi mi vode.

On se okrene i opazi vodiča, nakrivljena lica, koji mu je nešto pokazivao. Bijaše to lješina, na pol zakopana u pijesku. Iznakaženo tijelo bijaše istrgano na pojedinim mjestima. Ostaci platna vukli su se po zemlji.

— Evo, reče vodič. Ima nekoliko dana što su našli ovog neznanca u zdencu. Drži se, da je došao iz Regueiba. Žeđa ga je bez sumnje iscrpila. Da se što prije napije, sišao je na dno zdenca i tu našao svoju smrt. Ljudi, koji su tuda prolazili iz Ouadana, izvadiše njegovu lješinu i u brzini zakopaše ga u sasvim usku raku. Tako dođoše čagli; iskopaše ga i rastrgaše, kako to sad vidiš.

Zapanjujući prizor! Bijedni čovjek, siromašni putnik, bosih nogu! Čitave je dane i dane putovao po nesretnoj pustinji, samotan i tvrdoglav. Svladao je one vječno iste crte horizonta, nasip za nasipom, a sva je njegova misao bila uperena prema ovom zdencu, kojeg je morao dostići. I napokon je pobijedio u gigantskoj borbi s pijeskom. Dodirnuo se izvora i sad će nanovo oživjeti! Ali ne! Odveć je kasno! Prokleta je to pustinja, koja će ga uzeti!

I evo Maxence ga, stojeći zaustavljena daha u grudima i raširenih ruku, promatra: »O, zemljo smrti! projeca on. — Narode robova! Raso boli!«

Zatim, okrenuvši se Arapu: »Pođimo! Ostavimo mjesto. Želim biti u Ouaddanu prije nego li sunce zađe.

— — — — Među palmama Ouaddana sjena je blaga i ugodna. Maxence bi tu rado otpočinuo, počivao sve do smrti. No probola ga je ljuta strijelica, oštrica samilosti. Stoji nepomičan, nad kaznom svijeta, s ustima punim gorčine, a očima uperen u svoju bol. Doklegod može doseći njegov pogled, vidi samo smrt i pustoš. U ruše-

vinama Ouarana, u kosturnicama Meiatega, svagdje ga progoni ta mračna i sterilna ludost Islama. — Ali on! Nije li on pobijeđen i proklet, nije li on taj isti čovjek, koji je prešavši pustinju bio ožednio, taj mrtvac, koji je previše zakasnio? Nutarnji glas probije iz njega sa suzama:

Ah, da! žalim ove, koji su napušteni i koji su žalosni . . . Ali što smo mi učinili, mi, blagoslovljeni od Oca, mi izabrani sinovi? Što ćemo odgovoriti, kad nas Sudac zapita: »Dao sam Vam najdražu zemlju, vi ste bili moji najmiliji. Dao sam Vam svoju »dragu Francusku, učinio sam vas baštinicima moje riječi. Mislio sam na vas znojeći »se u vrtu Getsemani; upravo vas sam prve pozvao. — Nije preostalo ništa što ne bi »za vas učinio, jer sam vas želio prije svega ostalog. I upravo sam vas izabrao između »tolikih.« Jao! što smo mi učinili? Kakva nas je želja obuzela? Kakva nas je to kuga stala izjedati? — Istina je, Gospodine, nijesmo bili vjerni svom obećanju, nijesmo bdjeli, dok si Ti bio u agoniji. Ali gledaj: uzdišemo posramljeni i skrušeni i dolazimo k Tebi takovi kakovi smo, puni suza i nečistoće. Sve smo izgubili, nemamo ništa i sve štogod nam ostaje, — o moj Bože, mi ti darujemo: t. j. naše ranjeno i poniženo srce. — Ti si jači od nas, Gospodine, mi ti se dajemo. Ponizmo te molimo, kao što su te molili naši oci. Prosjačimo Tvoju milost, jer možemo uza Te stajati samo Tvojom pomoći . . .«

To je sve. Maxence ne misli više. Njegova se glava nagne na prsa. Poput mora, koje se od svoje obale za vrijeme osjeke povlači sasvim nisko, izmaklo je sve ovom čovjeku i on osjeća samo djelokrug svoje duše, neizmjerno povećane. Svega je nestalo, ništa više nema i cijeli svijet stoji u beskrajnom očekivanju. I tada stari lutalac klone, padne na koljena, uhvati glavu obim rukama i izusti slatko i poput preumornog putnika na počinku dana:

— Moj Bože, govorim ti, slušaj me! Sve ću učiniti da te dobijem. Budi milosrdan meni, moj Bože! Ti znaš da me moji nijesu učili moliti. No ja Ti govorim, kako nas je učinio Tvoj Sin da Ti govorimo, ja Ti opetujem iz dna svoje ljubavi, kako su Ti nekoć govorili moji očevi:

»Oče naš, koji si na nebesima, sveti se ime Tvoje . . . dođi kraljevstvo Tvoje . . . budi volja Tvoja, kako i na nebu tako i na zemlji . . .«

S francuskog preveo E. Kisić

Gebhardt Hugel: Na bijegu u Egipat

INTIMNE SLIČICE

(Mjesto pisma iz Rima — Tebi Milane!)

Večeras je, dragi Milane, patnički umro daleko za gradom dan i s umiranjem njegovim tugaljivo se obazrelo drago sunce.

Tada je bilo sve lijepo. I misli na daljine, i ljudi u daljini, i daljine u blizini. Daljine su zapravo blizine, kada ih volimo. Sve je bilo drago i lijepo . . .

A kada je tako umro dan i daljine vaše postale blizu i misli u njima, tada, Milane, nastavljam Ti pisati davno, davno nedovršeno pismo, kojemu su boju dali naši dani. Pišem Ti, pišem, eto, bez pravoga početka, bez sredine i svojega svršetka; pišem Ti nepotpuno razmatranje o potpunom razmatranju, nejake riječi o jakim riječima. I ništa više. Ništa.

Već je noć. Gore svijetla. I zvijezde gore. Sve je svijetlo osim ljudi što svaku večer pale ta svijetla. I tako uvijek, uvijek kada umire dan.

Prolaze i umiru dani uvijek jednako i tugaljivo. Oni su posve slični, svi su u jednome, svaki je u svima — a bez znaka vječnosti. Oni su posve ograničeni.

Oni su granica vječnosti i vječnost je tako blizu. Stajati zamišljen nad historijom dana, znači, Milane, nadnijeti se nad vječnost. A ja Ti pišem nad historijom dana, kojega sam večeras osjetio negdje van ovoga grada, kada se je tako tugaljivo obazrelo sunce . . .

Večeras se je vječnost nagnula nad sadašnjost, i večeras bih Ti htio pisati razmatranje o razmatranju: o sebi, o Tebi, o danima, o noćima . . .

Dani i noći, Milane: — predigra vječnosti; nekome dobra i duboka tuga, nekomu varava nada, nekomu sveto i bolno izgaranje u vlastitim bolovima — i tako dan za danom!

I — kada je tako, onda je najljepše skriti se u sebe, kada za gradom umire dan . . .

Skriti se duboko u dubine duše, pa prebirati dane i noći . . . I ovaj dan, koji je u daljinama umro, pa misliti: kako je nastao i nestao; misliti o večerašnoj šetnji van ovoga grada, u kojemu se ne osjeća tako vječnost ni čudno umiranje dana — ni pogled dobroga sunca . . .

Milane, Milane, večeras je najljepše: razmatrati —

Milane, Milane, večeras sam htio razmatrati, ili sam razmatrao —

Pred brončanim statuama najsiromašnijeg Čovjeka, koji je uvijek u životu osjećao gašenje sunca u daljinama i ljepote daljina, ja sam večeras razmatrao. Večeras čudno ljubim ove crne brončane statue Prosjaka Božjih, što ih je zahvalno podigla umjetnička ljudska ruka — divni spomenik: »Brat Franjo sa prvom braćom prvi put u Vječnom gradu«.

Prošlost se tu otkrila u sadašnjosti i povezala sa budućnosti.

I priča: o bratu Franji, o njegovom srcu, o njegovoj ljubavi, o bratstvu njegove braće; o bezazlenosti brata Leona, o žaru brata Egidija, o jednostavnosti veselog brata Borovice. I tako uvijek: lijepo i dobro . . .

Crne statue najbjeljih duša, bogati likovi najsiromašnijih prosjaka!

— I slušaj, slušaj! Kao da rosi utjeha i silazi mir niz uzdignute ruke brata Franje —

— I slušaj, slušaj! Divna meditacija — divne statue! A kako su tek bile lijepe duše, koje se naslutiti u njima mogu — — — A duša brata Franje?!

Divna, divna je bila duša, jer se je u njoj skupa našla bol i ljubav. Bol i ljubav

su se grlili. I onda su suze tekle. Suze dobre i lijepe, ko umiranje dana i gašenje sunca.

O, to je bilo lijepo!

Lijepo je, lijepo, Milane, misliti o ljubavi i bolu u jednome te istom srcu... I skriti se među ove crne statue, na koje nitko ne misli, dok noć u zvijezdama caruje.

I razmatrati o razmatranju brata Franje. O njegovom čudnom srcu, o osmjehu, o ljubavi k bratu suncu. O plakanju, plakanju radi neljubljene Ljubavi! O smiješku braće umorne, o »ludovanju« od svete ljubavi...

Misliti, misliti o uzdignutim rukama brata Franje, o zvjezdama, što nad njima gore, što na nje gledaju, o molitvama što su ih k nebu uzdigle; misliti, razmatrati: o Tebi, o sebi, o ljudima u ovom gradu —

I o Suncu, što se večeras tugaljivo obazrelo s umiranjem u daljinama dana...

Rim, siječanj 1942. BR. IVIČIĆ

BR. IVIČIĆ:

DUBINE I PLIČINE DUŠE

Intimna meditacija na vigiliju N. Godine.

DUBINE U DUŠI UZRASTU NA BOLU . . .
DUBINE SU DVORAC BOŽANSKOGA LIKA,
DUBINE SU: LIJEPA, PLIČINE: U BOJAM,
BEZ LJEPOTE TRAJNE, IZLOŽENA SLIKA.

DUBINE SU SKROMNO BEZ ZVEKETA BLAGO,
ŽRTVENIK DO NEBA POPLOČAN SA ZLATOM;
DUBINE SU ŠAPAT NAJMUDRIJEG BIĆA,
POVRŠNOST — PLIČINE: VARAV MORSKI ZATON.

DUBINE SU MIRIS NADZEMALJSKOG CVJETA,
ZAPRETANA LJUBAV — BEZ LJUBAVI ZNAKA,
DUBINE SU MISAO S GRANICA ŽIVOTA,
PLIČINE SU: ŽIVOT OTRUSENOG MAKA.

DUBINE SUM IRIS NADZEMALJSKOG CVJETA,
TUGA — ZAŠTO NISMO U SVEMU KO TREBA —
PLIČINE SU DUŠE: PAPIRNATO CVIJEĆE,
HIHOT, PLJESAK ONDJE, GDJE PLAKATI TREBA.

DUBINE SU OGANJ IZ DIVNOGA SRAZA
VLASTITIH SLABOĆA I LJUBAVI NEBA,
PLAKANJE U HRAMU ZBOG TUĐEGA GRIJEHA;
PJEVANJE LAUDA S KOROM CRNOG HLJEBA.

DUBINE SU AKORD — PLIČINE SU GRAJA,
DUBINE SU TIHI, POSVE SKRIVENI SVIJET,
DUBINE U DUŠI . . . (O ŠTO SU DUBINE!):
PTICE BIJELIH KRILA ZA NEBESKI LIJET!

SVEĆENIK I PJESNIK

U nizu razgovora, u kojima bismo željeli iskreno izmijeniti misli i gledanja pojedinaca na život, posjetili smo našeg suradnika o. Serafina Mičića, inače franjevca-trećoredca, u tišini njegovog samostana na Ksaveru (do nedavna pisao pod pseudonimom Ljubo Zordan). Ove godine nam je on, upisavši na filozofski fakultet povijest umjetnosti, postao kolegom. Pored toga izdaje naskoro zbirku svojih pjesama. Smatrali smo, da će nam ovaj razgovor pružiti par novih misli, koje će obilovati na svježini i originalnim pogledima. — Za ovaj broj dao nam je i oveći prilog svojih još neobjavljenih pjesama.

Vi kanite izdati zbirku pjesama. Biste li nam o tom nešto kazali?

Vrlo rado. Kada dobijete u ruke moju prvu zbirku pjesama, odmah ćete, možda, opaziti, da to nije zbirka psalama, himana, ili molitava, kako će to mnogi očekivati, nego zbirka pjesama. Inače se ja ne odričem naslova religioznog pjesnika, jer iako se u nekojim pjesmama ne spominje ime Isusovo niti iznose pobožne slike, one ipak nijesu areligiozne. Sve one imaju religiozni temelj, bez koga, sigurno, ne bi bile ugledale svijetlo dana. Taj religiozni temelj, to je unutarnji duševni sklad, koji ima svrhunaravni uzrok. Mislim, da mi ne ćete zamjeriti toliku indiskreciju.

Naši religiozni pjesnici mnogo upotrebljavaju forme psalama, himana, a osobito molitava, o kojih se, čini nam se, Vi ograđujete! Recite nam, molimo Vas, kako bi onda religiozna poezija trebala izražavati religioznost?

Na to pitanje će Vam najbolje ogdovoriti dobre religiozne pjesme, i to svaka za svoj slučaj. Religiozno pjesništvo se ne može stvoriti nikakvom religioznom odlukom, kao što se ne može ni htjeti postati religioznim pjesnikom. Religiozna poezija se rađa od religioznih pjesnika, a religiozni pjesnici od religioznog života. Onaj, koji se mora odlučivati na pisanje religioznih pjesama, ne će postati religiozan pjesnik i bolje bi bilo da uopće ne piše. Tko se sili, on mora bezuvjetno pisati po kalupima, o kojima s potpunim pravom govori Sida Košutić u svojoj izjavi »Lučí«. Kalupi su mrtvorođenčeta. Stvorenja bez života. Lijepe lutke sa srcem od drva. Dok su naprotiv prave pjesme živi organizmi, koji žive svojim vlastitim životom. Religiozni kalupi pjesama spominju ime Božje bez prave potrebe, neukusno i uzalud. Ako se ime Božje spominje u dobroj religioznoj pjesmi, onda ono raste iz cjeline pjesme kao živa, nužna ljepota. Mnogo lijepih pjesama je pokvareno, dobro me razumijte, imenom Božjim, i mnogo puta je ime Božje izgubilo svoje božansko dostojanstvo u lošim pjesmama. Nekoji ljudi kao da vole kvariti svoje čiste i krasne slike s nategnutim religioznim refleksijama. I vi ste sigurno dosta često čitali pjesme, pokvarene umetnutim pobožnim motivima. Eto, to Vam je taj književni klerikalizam o kome govori Sida Košutić u svom razgovoru u prošlom broju »Lučí«. Tako bar ja shvaćam taj pojam. A toga bi se bezuvjetno i zbor vjere i zbog umjetnosti, trebalo kloniti.

Recite nam iskreno, da li se Vi kao pjesnik osjećate sputanim u književnom stvaranju radi Vašeg svećeničkog zvanja?

Dok me to pitate padaju mi na pamet riječi, koje je napisao jedan mladi književnik recenzirajući zbirku jednog svećenika pjesnika. Među ostalim u toj recenziji pisalo je i ovo: »u čijim prsima, pa makar pod crnom reverendom, bije mlado, poletno srce.«

Onaj sramežljivi »pa makar« znači, da mnogim i mnogima nije jasno, pa i onim dobronamjernima, kao što je pisac spomenute recenzije, da li netko može istodobno biti i dobar svećenik i dobar pjesnik; da li pod »crnom reverendom« zaista »bije mlado, poletno srce«, ili se ono pod »hladnom« i »crnom« reverendom okamenjuje, petrificira? Da ubacim malo svjetla u taj problem, koji je porod neznanja, rado ću Vam odgovoriti na postavljeno mi pitanje. Vi me pitate, da Vam iskreno kažem, da li me moj habit smeta pri pjesničkom stvaranju. Iskreno Vam odgovaram: ne, ni najmanje! I to s jednostavnog razloga, što ja, dok pišem pjesme, ne mislim ni na habit ni na pas, makar su oni tako moji, a ja tako njihov, pa se jedan bez drugoga ne možemo ni zamisliti; tada je sve u meni i izvan mene pjesma: zvao se to habit ili ptica, bio to vrt ili pojas... A to, što ja pišem ovako, a ne onako, to u meni, nesvjesno, djeluje moje svećeništvo i moj nazor na život — stvari, koje se mogu neupućenima pričinjati i baubau, dok su meni, uza sve svoje poteškoće i boli, jedan dragi svijet, natopljen najdivnijom poezijom.

Pa dobro, kako onda Vi tumačite, da su kod naših kritičara mogla nastati takova mišljenja?

Tako: nešto našom, a nešto njihovom krivnjom. Ako je jedan visoko naobraženi gospodin mislio, da Isusovci pod mantijom skrivaju prave pravcate kozje noge, onda, mislim, da tu nemamo mi nikakve krivnje...; ali u tom, što je naša inteligencija gotovo analfabet u vjerskim pitanjima, krivi smo dosta i mi svećenici i Vi katolički intelektualci. Ali pustimo sada to, jer o tom i nije riječ. Pitanje je, tko je kriv, da naši liberalni kritičari sumnjaju, da netko može biti istodobno i dobar svećenik i dobar pjesnik. Ja mislim, da su tome dosta krivi, iako možda bez svoje lične krivnje, sami svećenici-pjesnici. Zar nisu nekoji stupivši u redovnički ili svećenički stalež prestali pisati dobre pjesme? Svima nam je poznat slučaj pok. Milana Pavelića. On se je stupivši u redovnički stalež prestao baviti »gospodskim« pjesništvom, kako je nazivao svoje rane pjesme. Mi, koji vjerujemo, lako ćemo sebi na to odgovoriti, ali tko će dokazati našim liberalnim kritičarima, da je preča stvar spas duša, nego pjesnikovanje, ili, kako lijepo kaže prof. Grgec u eseju prigodom pjesnikove smrti: sasvim je svejedno, kad se radi o slavi Božjoj da li se molimo mucavim rečenicama ili virtuoznošću jednog Verlaina ili Manzonija... Drugi svećenici-pjesnici su možda zatajili zbog drugih razloga. Ja mislim, da je jedan od glavnijih razloga taj, što svećenici-pjesnici uronjeni u divne liturgijske misli i ljepote, ne mogu čuti svoje vlastito bilo..., bez čega nema prave umjetnine. Teško je čitati dnevno himne, a da kasnije sam ne kušaš nešto takvoga stvoriti. Ali u glavnom svi ti zaleti prema suncu najveće umjetnosti dožive sudbinu Ikara. Osuše se... rasplinu... izgore... To vrijedi, na žalost, i za one velike i za one male. Nama se čini, da je sudbinu Ikara doživio i jedan od prvaka naše religiozne poezije, g. Jeronim Korner. I njemu su, pravom, rođenom poeti, u najviše slučajeva u visinama religioznih meditacija izgorila pjesnička krila. Njegov »Blistavi rub« još uvijek blista u svijetu njegovog stvaranja. Ili zar misli »jedan Augustin« (tako naziva sebe Korner u nekojim svojim pesmama), da bi se iznevjerio »ljubavi neba«, kad bi se orosio čistom rosom »Blistavog ruba«?

U prošlom broju »Luči« iznijela je Sida Košutić nekoliko misli o našoj katoličkoj književnosti. U rubrici razgovora, koju smo otvorili kao slobodnu tribunu, iznijela ih je potpuno slobodno i otvoreno. Zanimao bi nas o tom pitanju Vaš sud.

Mi imamo, hvala Bogu, pjesnika, koji su i dobri pjesnici i dobri katolici, a ipak se ne možemo pohvaliti, da imamo i mnogo dobrih religioznih pjesama.

Kako to, pitat ćete Vi. Prije svega, gospodo, treba znati, da u vjeri srce ne igra presudnu ulogu, kao kod poezije. Nije nikakvo čudo, ako nekoga katolika, kako se ono kaže, od glave do pete, može jače ganuti volja, razum, a kod poezije srce. Prema tome je jasno, da jedan dobar katolički pjesnik može pisati bolje pjesme o cvijeću nego o nebeskoj ljubavi. To bi bio nutarnji, ujedno i najteži, razlog toj pojavi. Vanjski razlozi: siromaštvo, slaba organizacija, stalno i organizirano zapostavljanje i prešućivanje, nijesu bili toliko teški, koliko bolni. Uza sve to je naša katolička književnost, kako to piše naš književni kritik Dr. Ton Smerdel, dala stranica, koje mogu po svojoj vrijednosti stati uz bok stranama iz stranih književnosti. Ako još istaknem da je naša katolička književnost dobro ispunila svoje katoličko i hrvatsko »deržanstvo«, onda s time ne mislim podizati njenu umjetničku vrijednost nego moralnu, koja kad se radi o takovim vrijednostima, ima prednost.

Što Vam se čini, da li se kod nas posljednjih godina mnogo i dobro stvaralo?

Ako stoji ono, što su pisali naši dnevni listovi skupa s književnim revijama, naime, da smo zadnjih godina bili poplavljeni pjesničkim zbirkama, onda se je stvaralo mnogo, nego — previše... Nekoje zbirke su, bez ikakve štete, mogle biti za polovicu kraće. Žalosno je to, kad se u zbirkama od osamdeset stranica nađu jedna ili dvije dobre pjesme. Zato ja često, sebi na utjehu, opetujem u solilokviju: pisati mnogo pjesama, redovito, znači pisati malo dobrih pjesama, a pisati malo pjesama, redovito, znači, pisati mnogo dobrih pjesama...

Da li rado čitate naše moderne pjesnike i da li njihove pjesme, kako se ono veli, možete nazvati svojima?

Prvo da, drugo, na žalost, ne. Hrvatsku modernu poeziju čitam rado zbog njezine zamjerne ljepote, ali je nikad nisam mogao zavoljeti kao svoju. Ima u njoj nešto, što me u isti mah očarava i odbija... Nekakav neizlječivi bolesni nemir, šta li? kao mrzli, jezoviti fluid prožima dušu te lijepe poezije. Dvije krasne pjesme, Nazorov »Galeb« i Cesarićev »Oblak« čine mi se kao inkarnacija naše moderne poezije. Nazorov »Galeb« leti između dviju modrina, da na koncu ponese put neznanih žala krik neutješive boli...; a Cesarićev »Oblak« najprije ide nebom »krvareći ljepotu«, a onda se jednostavno raspline... Našim modernim pjesnicima trebalo bi više vedrine i optimizma.

Biste li nam htjeli reći, što mislite o našim književnicima?

Kazat ću Vam nešto općenito, jer naša sredina nije još toliko kulturna i fair, da bi mogao spominjati i razna imena. Mnogi naši književnici, tako barem izgleda, kao da ispovijedaju sa Valéry-em: »koja bi duša oklijevala srušiti svemir, da postane sama veća?« Neki naši mladi literati su upravo legendarno neskromni. A kad se čuje ono što kola od ustiju do ustiju o našim besprimjerno nedisciplinirani i umišljenim literarnim šantaklerćićima, čovjeku dođe da proklinje, dan i čas, kad se je počeo baviti literaturom. A da ovaj naš razgovor ne bi završio ovako žalosno, dopustite, da zaželim, da bi svi naši literati, veliki i mali, slavni i neslavni, krunjeni i nekrunjen, primili za svoj literarni očenaš ove Šopove stihove:

Kakav to šum sad čujem oko svog čela?
Zar vijenac lovorov već pletu tajni prsti.
O pusti, neka iz mog siromašnog sela,
gladno stado koza slatko ga pobrsti.

MJEDENI PJETLIĆ

NA KROVU

ZELEN KAO TRAVA PRIJE RANE KOŠNJE,
BLISTAV KAO STAKLEN VRČIĆ VODE,
ON JE VJEČNO BDIO S VLAŽNIM LISTOM KROŠNJE,
KUDA TO VJETRIĆI S VODE ŽURNO HODE.

KADA BI SE STABLA BURKALA KO MORE,
A OBLACI SPUŠTALI DO MOKRIH ŽICA,
TJESKOBNO SE TRZO ISPOD MJEDNE KORE,
ŽUDEĆ ZA ŽIVOTOM TOPLIH, PLAVIH PTICA.

POD SNIJEGOM

JEDNOM PALI SNIJEZI POVRH TIHIH KUĆA
I SVE JE BILO BIJELO KO U CARSTVU VILA,
ŠTO JE LEDILO U PIJETLU ČELIK PLUĆA,
DOK MU NIJE STAO KLOKOT MALOG BILA.

TKO JE ZNAO DA POD SNIJEŽNIM ABAŽUROM,
GDJE SU GOLUBOVI LETEĆ S NEBA SJEDILI,
JEDNO PTIČJE SRCE S NEKOM IZGUBLJENOM UROM,
ČEKA NA VJETRIĆE, ŠTO SE NEGDJE SLEDILI.

U ZRAKU

KADA LIŠĆE OPET POČE PITI S NEBA ROSE,
VIŠE NIJE ZRAKOM BDIO VJETROKAZ OD MJEDI:
LEŽAO JE USRED TRAVE KAO STRT OD KOSE,
SLUŠAJUĆI KAKO VODA PO NJEM TUŽNO CIJEDI.

TO JE TAKO BILO SVE DO ONOG TIHOG SATA,
KAD JE MALI ISUS DIGO ZARĐALOG PIJETLA,
KOJI ODMAH POČE DA ZELENI OKO VRATA,
ŠIREĆ KRILA TAKO MODRA, TAKO SVIJETLA.

ZAKLANI JANCI

BLIZU CRIKVE, DI PRODAJU DRAGI KAMEN
S PRSTENIMAN TANKIN,
VISU JANCI, BELI KANO KAMEN.

NOGE, PROBIJENE MLADIN KLINON,
VEZANE SU UŽIMAN OD ŽITA
PREKO GRAN OD MASLIN, ĆA MRLIŠU VINON.

ISPOD SNIŽNIH PRSI MODRA ZDELA TREBA
SA STAKLENIN CVIĆEN NA DNU BELON,
DA SE U NJU TOČI KRV IZ NEBA.

BLIZU CRIKVE, DI PRODAJU DRAGI KAMEN
S PRSTENIMAN TANKIN,
VISU JANCI, BELI KANO KAMEN.

SVIJETLO U ŽITU

SUNCE RASTE IZ ŽITA PUNA TRAVE I PTICA;
BIJELI OBLAK PLOVI SAMO SRED VEDRINA;
PREKO POLA SVIJETA JUTROS ZAPREMA MODRINA;
VLAĆE MI OKIVA NOGE SREBROM NOVIH KLICA.

PUTEM NIČE CVIJEĆE KAO DA GA NETKO RUKOM BACA;
ČIJE SU TO STOPE DUGE, PUNE NAJSJAJNIJE ROSE?
PTICE SAMO ZLATNE VLATI ZA GNIJEZDO NOSE.
NETKO SVJETLIJI OD DANA ŽITIMA KORACA.

KRUH I VINO

S MORA, ŠTO SE ISPOD BRIJEGA ZLATI,
PENJE SE MAGARE S VINOM I KRUHOM;
DANAS ĆE TEŽACI BIJELO JANJE KLATI,
NEGDJE U VISINI I POD VEDRIM NEBOM.

ZA NJIM STUPA ŽENA SA CRVENIM PASOM,
NOSEĆI NA GLAVI SJAJNE PLAVE ZDJELE,
U KOJIMA ZVONE SA SREBRENIM GLASOM
ŽLICE KO I PTICE, ŠTO SU NA RUB SJELE.

NA VRH BRIJEGA, S GLAVOM U MODRINI,
NAD KANALOM TIHIM, PUNIM GALEBOVA,
STALO MAGARE DA REVE BLAGO, U ŠIRINI,
NOSEĆ SVETE DARE VINA I HLJEBOVA.

BROD IZ PRIČE U LUCI

USRED SVIJETLE LUKE NJIHAO SE BROD LIJEP KAO GRAD;
DOŠAO JE NOĆU, TIHO, U OBLIKU OBLAKA OD SVIJEĆA;
MOREM GA JE DOPRATIO SVOJIM ZLATNIM HLADOM MJESEC MLAD,
ŠTO SE DIGO IZA JEDNOG GRADA PUNA TORNJEVA I CVIJEĆA.

OČARANI PUK SA SELA ČEKAO JE JOŠ OD ZVIJEZDA KAD ON ODE,
DOK SU STABLA OKO LUKE STRAHOVALA ISPRED ZELENOG MU VALA;
ODLAZEĆI, TIK UZ SAME KUĆE, POČEO JE SKRIVAT GRAD I VODE,
SAMO SA ZVONIKOM OSTALA SE BIJELIT NAD NJIM STARA KATEDRALA.

ZA NJIM OSTA LUKA ZA ČAS NIJEMA, ZADIHANA SVA OD STRAVE,
ONDA ZAPJEVAŠE MOMCI, ŠTO IM SVEŽANJ KOLUTOVA OKO GRUDI PLAVI,
SAMO NEKA ŽENA, S LIJEPOM PREGAČOM KO OD MAKOVA I TRAVE,
PRATEĆI GA OČIMA IZ PRIČE, ZABORAVI NARANČE NA GLAVI.

RAŠCVALA GRANA

JEDNA BIJELA GRANA, NAJLJEPŠA TOG DANA,
CVJETALA JE NEBOM, SNAGOM SOKA SLANA.

ONA NIJE NIKAD TAKLA MRAMOR ZIDA,
NITI TRAVE, ŠTO SE SAVIJU OD STIDA.

STREMEĆ UVIJEK PREMA GORE, KAO NJENA ZEBA,
ŽUDILA JE SAMO SVIJETLOSTI I NEBA.

JEDNOG DANA, KAD SU DJECA U BJELINI,
SVE DO ZLATNOG PASA, VANI, U MODRINI,

KADIONICAMA MAHALA SVUD SJAJNIM,
TAKLA SE JE OGNJA DODIRIMA TAJNIM.

DRAŽEN PANJKOTA:

UTJEHA

Nadi B.

SVE ŠTO JE PROŠLO, BILO JE SAMO
BLIJEDI POKRET KISTA.
NI RAZDRTO SRCE NE MOŽE BOLJET
KAD JE DUŠA ČISTA.

SVAKA SE RANA MOŽE PREBOLJET,
BAREM SE SMRTNOM ČINI.
I CRNA VRANA ZNA SE SJAT
NA MJESEČINI.

KNJIGE

JERONIM KORNER: Obasjane staze

Pisati o čovjeku, koji je puno zadužio hrvatsku književnost, pisati o čovjeku, koji i sad puno, puno daje, o čovjeku koji još nije rekao svoju zadnju riječ u naponu svojeg stvaranja, vrlo je teško. Ako je teško pisati o čovjeku koji stvara, onda je pogotovo teško pisati o pjesniku koji odkidajući komadiće svog života daje obilje bogatstva onima, koji poput prosjaka ispruženih ruku očekuju dragocjeni dar. Pa i najnovija zbirka Jeronima Kornera (ja bih radije rekao: antologija Kornerovog rada) bogati je dar našoj katoličkoj književnosti. Je li potrebno ovu konstataciju dokazivati? Suvišno bi bilo, jer — nažalost — naši dani jače od svih dokaza govore u prilog istine. Kada se naša katolička književnost — i uopće naša hrvatska književnost — našla pred pitanjima novim, općečovječanskim, a posebice pred pitanjem poniženog ljudskog dostojanstva, progovorio je Jeronim Korner kao potpuno izgrađen čovjek, kao pjesnik kršćanskog shvaćanja života u svim njegovim dimenzijama. Neće mi se zamjeriti, ako budem rekao, da su većina pjesama zbirke »Obasjane staze« već od prije poznate. Objavio ih je pjesnik već u svojim prijašnjim zbirkama. Mi ipak te pjesme čitamo istim onim zanosom kao i prvi put, jer nam otkrivaju bogatu nutrinu pjesnikove duše; jer nam one govore o nesavladivoj težnji ljudskog srca da kroz boli izidemo čisti i lijepi u predjele vječne Dobrote. Čini se, kao da pjesnik svakome pojedincu, kojeg sretne pri prolazu na životnoj stazi, upućuje tople stihove:

— . . . . . ?
Slabo, slabo!
Govorim ti kao sestri, razumiješ,
kao duši,
a ne kao ženi.
Slabo!
Sjećaš se, prijatelji smo bili
u djetinjstvu,
nam su životi uporedo rasli;
jedan poput ljubice,
drugi poput hrasta.
Cvijet je sačuvala šikara,
hrast su bure izlomile.

(Razgovori nakon mnogo godina, str. 94.)

Kad shvatimo Kornera, čovjeka i pjesnika, onda ćemo i bez većih poteškoća moći razumjeti čitav jedan ciklus »Dnevnik jednog konvertite«, koji je posvećen poganima XX. stoljeća«. Duboko proživljavanje pak kršćanstva dat će nam razumjeti stih što ga pjesnik — ne slučajno, nego spontano — stavlja na kraju tog ciklusa:

»I umrijeti tiho kao srce zvijezde
kad zlato prospe u svemirskoj odi,
jer Bog je java i njegova ljubav,
a sve je drugo sjena na vodi.«

(Kroz šume, str. 110.)

Dok čitamo pjesme iz Kornerove zbirke nižu se pred nama mnogi problemi, problemi, koji bi po svojoj važnosti zahtijevali da se njima duže zabavimo, da ih iz bliza promotrimo. Hoće li nam se zamjeriti, ako mnoge za sad propustimo?

Svakako, jedan problem posebno iskrisuje iznad sviju. Problem je to naših sudbonosnih, rastočenih, obezboženih dana. Problem je to našeg katoličkog pjesnika. Problem i pitanje svećenika-pjesnika. Možda bi se od nas zahtjevalo da taj problem proučimo, da o njemu ovdje opširno pišemo. Ali činjenica, da je o tim pitanjima teško pisati i istinski — bez utjecajnih zakona — o njima razgabati, neka nas uputi na promatranje Kornera kao pjesnika u najširem značenju te riječi.

Je li Korner, kao kršćanski pjesnik, savremeni pjesnik?

Da odgovorimo na to pitanje potrebno je odgovoriti na pitanje: je i kršćanstvo savremeno?

Što se tiče umjetnosti u Kornerovim pjesmama, ne ćemo pretjerivati, ako ustvrdimo, da je Korner u većini svojih pjesama umjetnik. Umjetnik u stilu, umjetnik u sroku. Pa na koncu u većini sučajeva: umjetnik u formi.

Korner je stvarao, Korner stvara. Hoće li Korner dati još nešto jače, bolje . . .?

A. Sekulić

ZAORANE BRAZDE, zbirka pjesama seljačkih pjesnika.

Zbirka pjesama seljačkih književnika s kojih 70 pjesama od 22 pjesnika i pjesnikinja, okupljenih oko svoga lista »Hrvatska Straža«, pruža usprkos svoje skromnosti par dojmova, koje je potrebno zabilježiti.

Već sama zbirka predstavlja novost po tome što se uspjelo okupiti toliki broj relativno mladih ljudi, većinom seljaka, koji imadu volje, da se pored svog dnevnoga posla bave estetskim problemima i literarnim radom. Nema nikakve sumnje, da je to prvi uspjeli pokušaj književnog skupljanja seljačkih duša, koliko u hrvatskoj javnosti, toliko u našim katoličkim redovima.

Međutim jedno je mnogo važnije pitanje, na koje treba da odgovorimo, jer nas ono bitno zanima u toj zbirci: kakvo će biti, u tom spontanom odrazu seljačke duše, gledanje na život i kakav će biti estetski izraz ovoga gledanja?

Nazori su podijeljeni. Još uvijek prevladava pomalo trivijalno gledanje na život, na muku i patnje seljačkog života: to se odražava i u samoj zbirci, koje su pjesme probrane s tom, nazovimo je, realističkom tendencom. — No, nešto drugo novo karakterizira ovu zbirku ili bolje reći izvjesne pjesme. A to je bujni i skriveni život, koji tinja u njihovim seljačkim pjesmama. Život, koji je shvaćen kao poziv k usavršenju čovjeka: isto tako kroz svu teškoću života kao i kroz jednostavnost svega stvorenog — živih bića i prirode — koja ih približuje Ljepoti i Dobroti. To gledanje želimo istaknuti kao novost ove zbirke. A kao sinteza, čini nam se, da je skladna Pogačićeva pjesma (tog drugog Domjanića) »Dva puntara«, koja je, iako sadržajno protivna, ipak po svom stihu i ritmu sva izraz seljačke vedrine, pune jednostavnosti i ljepote. Ova dolazi do punog izražaja u ostalim njegovim stvarima:

V travi škerlec v šumi kos
Fučka jutro celo,
Ja pak idem poleg bos
Z motikom na delo.

V travi škerlec, v šumi kos
Popevku si peva.
Ja pak idem z njive bos
Sada, sred poldneva.

(Škerlec i kos)

Kod nekih se to javlja u jednoj općenitoj ljubavi i poletu, u spajanju prirode s trascedentnim svijetom duše. Čini nam se, da nam ovi ponajbolji stihovi u zbirci

dočaravaju Bernardicu, pastiricu u Lurdu u jednoj čisto franceskanskoj inspiraciji ili pak stihove Nikole Šopa:

Kada se već prvi pupovi bude na granama golim
i kada topli vjetar tiho njiše uspavanim travama,
čobanče s mnogo novih nada za svojim kravama
preskače grane suhe i šapće: — Bože! Ja Ti se molim
da bude za moje krave i ovce ugodne trave
i žito da rodi i ljudi naši da budu veseli.
Bože! Ja Ti se molim, stvori med u cvjetovima našoj pčeli,
vesele da budu, Ti učini ptice, ribe i mrave
— — — — —
Molitva seljačke duše (Ljudevit Tomić)

Ta će se inspiracija pretvoriti u tepanje zemlji:

Na tebi tek trava i kupina rodi,
tvojoj boli nigdje nema granice.
To tužno stanje u očaj te vodi
dobra sestro, zapuštena oranice.
Žalost oranice (Gabro Vidović)

Ili pak u duboki osjećaj njene prisutnosti:

Sunce se toplo smješkalo oraču i zemlji.
Zemlja je tihano šaptala uz škripanje pluga,
Bilo joj je teško u tvrdom i samoći.
Brazde na njivi (Dragutin Pakelj)

No iznad svega treba istaći ove stihove, koji posvema Jammesovim slikama zahvaćaju prirodu:

Ovog će ljeta kupiti se sijeno s naših njiva
i opet će se skakati preko otkosa i osušenih gljiva,
koje su rasle u travi. Opet će pjevati cvrčak, kad bude udvaro
družici svojoj u otkosu drugom. Vrč vode stajat će opet
pod onim grmom tamo, pod kojim je stajao svake godine prije.
— — — — —
Ovog će ljeta... (Ljudevit Tomić)

Da postoji i među seljacima estetski doživljaj svjedoči ova zbirka, koja posjeduje par uistinu dobrih talenata (Lj. Tomić, A. Pogačić, Ivana Rokić, Jelka Kurtnaker, pokojni Stevo Hajduković i dr.) — Što se tiče same zbirke, uzevši estetski kriteriji, poznavajući materijal, koji je već izašao na stranicama »Hrvatske Straže«, treba napomenuti, da je izbor Franje Rubine trebao biti bez sumnje mnogo bolji. No uzevši, da je ova zbirka u prvom redu namijenjena seljacima, on je uspio.

Svima onima, kojima je stalo do našeg sela, moramo reći, da je ovdje sjajna prilika, da se omogući stvaranje pravih seljačkih književnika. — lk —

»Današnja kriza — tako duboka i tako općenita — jest jedinstvena u svjetskoj povijesti.

Možemo biti ponosni, da smo svjedoci i — u nekoj mjeri — sudionici u ovoj velikoj drami.«

PAPA PIO XI.

ZAPISCI

OD OBRAĆENJA DO RENESANSE

(nastavak)

ERNEST PSICHARI (čit. Psikari) predstavlja nešto posve drugo nego Péguy. Ipak, deset godina mlađi od njega, Psichari isto tako naviješta naš vijek, kojemu pripada svim srcem. I jedan i drugi preteče su novog svijeta, novog shvaćanja života. Psichari je, još pred gotovo trideset godina, slika jedne duboko odigrane drame današnjeg čovječanstva. Po majci unuk Rénanov, bio je još od djetinjstva odgojen u duhu svoga djeda: u duhu laži, metafizičke površnosti i obožavanja znanosti. S dvadeset godina, njegov je duh bio na vrhuncu shvaćanja svog liberalnoga vremena. Pa ipak njegova je duša, u svojim najintimnijim dubinama, sačuvala nešto plemenitog. »S dvadeset godina, lutao je bez uvjerenja po vrtovima otrovanim manama... ali imao je dušu. On je bio rođen, da vjeruje, da ljubi, da se nada. Imao je dušu na sliku i priliku Božju, sposobnu da razlikuje pravo od kriva, dobro od zla«. A to znači već naviještanje novih vidika: obuhvatiti život u svoj njegovoj brzini i rastrganosti našeg vremena — »sa žeđom za događajem, koji će mu savjetovati, da se nikad ne zaustavi«.

Psichari je, protivno od Péguy-a, bio nakon konverzije posvema na čistu što se tiče intelektualnih problema. Zapravo cijelo se njegovo traženje i putovanje sastojalo u tome, kako razumski i volino prihvatiti Istinu. Péguy-u je naprotiv bio osjećaj posve dostatan: on je obraćenje srca; Psichari je u svoj potpunosti zabluda i obraćenje uma.

Već za svojih studija bio je usko povezan s dvojicom prijatelja, s kojima se nije rastajao: s Péguy-em i poznatim filozofom-obraćenikom Maritainom. Obojica su ga, tada još sljedbenici Bergsona, uveli u svoj krug. Postao je i on pristalica Bergsona, no još uz to zadojen idejama socijalizma, Dreyfusa i Rénana. No iz interesa, posvema ateistički raspoložen, čitao je i Evanđelje, Pascala i Bossueta. 1904 g. polazi u vojsku i sudjeluje u jednom vojničkom pohodu u Mauritaniji u Africi. Mladi čovjek, koji se bavio književnošću i filozofijom, postao je najedamput najveći obožavalac vojske i vojničkog duha: ljubavi prema domovini, zapta i podlaganja. Veličina vojničkog poziva, veli on, sastoji se u podlaganju, u služenju jednoj višoj ideji, ideji domovine. Svako zvanje mora biti prožeto unutarnjim žarom, našim oduševljenjem, ono mora biti naša religija. Vojnički poziv i Francuska to su mu uistinu od ovoga časa!

Kad se vratio iz Afrike našao je svoje prijatelje Péguya i Maritaina, koji su se već obratili. Neočekivani doček, u kojem su punim srcem prišli mladom prijatelju! No to ga nije uopće dirnulo. Nije opazio, da se ovdje pripremala pozadina novog života jedne cijele generacije.

Otišao je opet u Afriku. No sad željan nečeg novog. Zasićen malograđanstvom, licemjerjem ondašnjeg društva, koje nije bilo ni najmanje spremno na žrtvu. — Ovo je bio čas njegove konverzije. Tri godine vojničkog života u pustinji značile su ne samo preokret njegova gledanja na svijet nego još i više. To je bilo doba, kad je on osjetio, da ga je netko silovito otrgnuo od njegove smirenosti i pozvao ga k jednom novom životu. Kako bi drukčije mogli protumačiti njegovu neprestanu napetost, njegovu napregnutu pažnju, koju osjećamo u njegovim razmišljanjima, tako minucijozno opisanim. Les Voix qui crient dans le désert i Le voyage du Centurion* dva su djela, dva su životopisa čo-

* Glasovi, koji viču u pustinji — Putovanje Centurijonovo.

vjeka, koji je osjetio da mu njegov vojnički ideal ne dostaje, da mu je potrebna druga sila. I jedno i drugo je dnevnik istog trogodišnjeg života, samo što je drugo djelo dano na umjetnički način.

Le Voyage du Centurion, putovanje centurionovo, slika je dvostrukog putovanja: putovanja francuskog oficira Maxence-a u pustinji i putovanja istog Maxence-a u slici evanđeoskog centuriona. Ako pratimo traženje glavnog junaka Maxence-a, koji je sam autor, najbolje ćemo moći osjetiti kakvu problematiku postavlja novi čovjek i što bi trebao biti novi život.

*

Ponovni dodir s Afrikom znači za Maxence-a olakšanje teškog raspoloženja i dodir s novom duhovnom domovinom. Nakon više godina, on ponovno osjeća miris pustinje i kao da sluti da će se ovdje odigrati njegova sudbina. »O, vi svi, koji patite od nepoznate boli, učinite kao i Maxence: pobjegnite iz lažnih gradova, pođite prema ovim neuljuđenim zemljama, koje se čine da su tek, još dimeći se, izišle iz ruku Stvoriteljevih; približite se opet vašem izvoru i nastojte da ovdje ponovno nađete obrise nepromjenljive i tihe Istine!« — Tu počinje za Maxence-a novi život šutnje i samoće. — »Jer je šutnja pravilo Afrike.« »Za prejake dnevne topline, dok su mu vojnici i pratioci spavali pod svojim svakodnevnim suncem, Maxence je obično ostajao pod svojih slabim šatorskim zaklonom i tamo čekao, jednostavno čekao: ne večer. Nešto veliko i tajanstveno, ali sam nije znao što. Tako mu se, u toj mrtvoj, zemlji, koju nikad nije nijedno živo biće izabralo za svoj stan, učinilo da će jedino moći izaći iz običnih granica života . . .«!

»Pred sobom on ima zemlju, zemlju koja se iskri, užarenu od sunca, zemlju bez naklonosti i bez časti, gdje lutaju, pod šatorima devine dlake, najbijedniji među ljudima . . .«

Što on osjeća pred ovim svijetom, pred ovim ljudima, koji s toliko vjere i upornosti propovijedaju svoju vjeru? Što bi mogao osjetiti ovaj vojnik nego li svoju domovinu; no sad u sasvim drugom svijetlu. Sve što Francuska predstavlja pred ovom upornom snagom Islama, pred ovim svijetom, čija se snaga podcjenjuje, to je samo snaga njenog katolicizma i njene tradicije, koja je jedino katolička! »Dvadeset ih vijekova kršćanstva nepremostivo dijeli od ovih Arapa«, uskliknut će Psichari. Pa i snaga oružja i njihova intelektualna superiornost izvire iz »religije zapada«. Nasuprot ovoj religiji, koja nije oslobođenje nego najniži fatum, pita se Maxence: »Što bi postale naše zapadne civilizacije, kad bi se one izgradile na ovakovom sličnom moralu? — kad suverenost srca ne bi bila proglašena? — kad ne bi teolog, iz dubine svoje sobice, poslao na put križara, s križem na leđima, u plamen Istoka? A on se osjetio baštinikom ove civilizacije, poslanikom zapadne moći . . . I mladi je putnik počeo da cijeni veličinu svog poslanstva i ugodnu vlast svog zakona.«

Slušajući jedne večeri molitve Arapa, osjetio je potajnu bol što njihovoj čudesnoj v j e r i nije mogao suprotstaviti svoju. Eto prvog susreta s religijom! Sa zanosom govori sebi: »Vi imate svoju religiju. No ja, ja imam svoju. Vi imate svog proroka, no ja imam svog Boga, koji je Isus Krist. Vi imate svoju knjigu, ali ja imam svoju . . .« Pred Arapom on je Francuz, on je dijete Crkve. — »Ta što bi bio njegov ponos pred Arapom, ako ne ponos katolika?«

Svom povrijeđenom patriotizmu, nema što da suprotstavi nego li snagu katolicizma! Pa on će jednoga dana nesvjesno svojim riječima ispovijediti Krista, u koga on ne vjeruje:

»To je bilo u času vojnih operacija okolo Tichitt-a; on je razgovarao s vodičem Sidijem, koji je rado raspravljao o religioznim pitanjima i koji iznenada upita: »Ja znam da je Issa velik prorok, no što kažete vi ostali nazarenci na ovo?«

Ja sam gledao Sidiju. Poznato je, da je Issa ime Kristovo na arapskom. Nisam oklijevao ni časka i odgovorih mu: Issa, moj prijatelju, nije prorok, nego je uistinu sin Božji.

Ja sam se zaustavio, s glasom u grlu, očiju punih suza. Zar je obožavana povijest bila moja? Jesam li imao dakle pravo da potvrdim Isusa Krista, a da u njega ne vjerujem?

Sidia, nastavih, ti znaš, međutim, koji je učitelj nazarenaca. Shvati da mi u službi dajemo ovom Gospodinu rado naš život; da sva naša sila, kojoj se ti diviš, dolazi od Njega i da mi nikad ne ćemo prestati hrliti k Njemu kao svom predragom Ocu. Bio sam tad u najčudnijem raspoloženju. Budući da uopće nisam vjerovao, da bi Krist bio Bog, a nijesam znao ni moliti. A ipak, ja sam govorio iz dubine svoje savjesti i ne čini mi se da nijesam bio iskren«.

To je prvi susret s Kristom, koji mu na tako čudan način progovara!

Jedna se duboka misao rodila u Maxence-ovoj duši. Spontano i bez ikakva prisiljena traženja, došao je do spoznaje, da je jedino kršćanstvo taj kvasac, koji prožima svu onu civilizaciju, koje je on baštinik. Ta što mi možemo da poduzmemo, ako odbacimo kršćanstvo? Na koju se humanu, karitativnu, rodoljubnu akciju možemo baciti? Na što dobra, lijepa, plemenita? Tko je propovijedao ljubav, ako ne Krist? Pa i u našim najsitnijim i svakodnevnim običajima, kad smo toliko povezani sa zlom, mi smo još uvijek prožeti kršćanskim duhom, ako u nama tinja i najmanja pozitivna ideja! Ne treba priznati Krista, ali od svega što je dobro i plemenito, što ne bi našli i u njegovoj nauci! Ne, Evropa nije još našla neku svoju originalnu protuvrijednost! Zar snagu svoga oružja? — Toj snazi, suprotstavit će arapski vojnik duhovnu, on će se osjetiti n a d m o ć n i m: »Da, vi Francuzi posjedujete zemaljsko kraljevstvo, ali mi Arapi posjedujemo nebesko . . .« Što će Maxence reći na ovo? — Nije li ga potresla duboka vjera jednog čovjeka, nad kojim on vlada, nije li zajedno proživio prve titraje religioznosti s čovjekom, koji mu dvori:

»Nekoliko kapi kiše palo je u tišinu. Maxence je, stojeći okrenut prema Istoku, pozdravljao rađanje svijeta. Tada mu se Sidia, jedan Arapin iz vojničke pratnje, približi i zamahnuvši desnom rukom prema horizontu:

— Bog je velik, reče on.

Njegov se glas malo tresao. Drugih riječi nije imao da kaže cijelog jutra.«

Redat će se teški i naporni dani, borba s pobunjenicima, duga dnevna jašenja kroz užareni pijesak, gdje Maxence, osjetivši svu svoju prazninu, meditira u beskrajnom moru užasne afričke Sahare. — »Bez ijednog ljudskog daha. Zemlja je beskrajno napuštena.« — Sve je logičke mogućnosti iscrpio, duša mu je postala prazna; jedino su mu noći svojom tajanstvenošću blažile neizvjesnost. »Što traži dakle ovaj putnik, očiju uprtih u nebo? Lijepih ideja?« . . . Da, sve će on jednog dana priznati; on je poput evanđeoskog centuriona: sve ima, samo treba tu zadnju riječ: O, moj Bože! govorio je poput stotnika iz Kafarnauma, svog pretšasnika — reci samo riječ i ozdravljena bit će duša moja! — Sve je zrelo da prihvati Istinu. »Već su polja pobijelila, spremna za žetvu.« No on još uvijek oklijeva. On spoznaje sve bitne temelje, misu, sakramente. Da, on zna što su ti glasovi »koji viču u pustinji«, kojima se odupire.

U pustinji Douerat on će, opisano u obliku dijaloga, proživjeti zadnje opiranje tajnovitoj milosti. Razgovor je to između čovjeka i Boga, trenutka i Vječnosti, razgovor između najparadoksalnijih zahtjeva čovjeka i vječno nove Istine. »Došao je čas, da obučemo svečane haljine i da se vratimo u dom; jer ja znam da postoji nešto drugo osim mene i tebe, jer ja znam da postoji On i da se On ne može prevariti. Postoji On, koji nije ni ja ni ovaj čovjek ni onaj drugi, no koji je ipak Osoba, beskrajna Osoba, Osoba nevidljiva, a ipak realna i jedina doista, koja je Istina. Čas je došao da beskrajno otvorimo naše srce, zato što je Krist progovorio; a koji je čovjek ikada rekao ono što je On rekao? Ja čujem riječi, koje odjekuju, čujem vječnu Riječ. K a k o d a J o j p o v j e r u j e m? K a k o d a j o j n e p o v j e r u j e m?«

»Tako je kliktao Maxence, vraćajući se crnim ljudima, koji ga dvore. — Ah, da je koji svećenik izvršio kretnju, koja oprašta, možda bi ova večer... Ali ne! Riječi odrešenja nijesu izrečene. Maxence je sam, ljudi mu ne će pomoći.«

Maxence osjeća glad, želju za živom hranom... On zna da će postati katolik, dok osjeća u sebi bilo svog usplahirenog srca, koje je jedne afričke noći tražilo svjetlost...

Spustila se još jedna noć. Noć počinka i nesvjesnog očekivanja... A sutra opet putovanje po užarenom pijesku, kroz užas beskrajne samoće i pustoši... Jedna riječ: »Žedan sam«... i klonuli dolazak na izvore, koji su međutim presahnuli. Samo se kraj jedne mlake vode opaža tamna mrlja nekog stvora. Lješina nepoznatog putnika, koji je u prevelikoj žeđi sišao u zdenac i ondje umro...

Ali što! Među palmama Ouadan-a sjena je ljudska i slatka. Okorjeli borac, vječni putnik kleči i moli: Oče naš, koji jesi na nebesima...

*

Povratak u Francusku i njegovu konverziju dočekali su mu prijatelji s iskrenom radošću. Treba samo čitati dnevnik Raise Maritain-ove, supruge Jaques Maritaina, pa da se osjeti s koliko su plahe radosti strepile ove duše kod svake njegove promjene.

Neka silna snaga, koja je obuzimala tisuće ljudi, koja je pokretala neizmjerna mnoštva, koja je ukrotila sve tirane, opljačkala je sve njegovo najbolje, zagrabila u njegov život i ponijela ga prema tihom susretu. Njegova će jedina želja biti od sada, da se zauvijek preda ovom svijetu! Nakon nekoliko mjeseci odluči da pođe u dominikanski samostan! — Neki su slegli ramenima; drugi su pak požalili: šteta tolikog talenta.

No sve je to prekinula smrt; 1914. godine pao je među prvima. — Još veća šteta, pisali su. Što bi sve on mogao dati kao katolik, da je živio?

— Pa što onda! — Ta nije li »krv mučenika dragocjenija od tinte učenjaka?«

A nije li dovoljno, da naš život bude neprestano povjerenje Nekomu, neprestani svakodnevni Introibo... i na koncu konca ipak vječni poklik, odgovor smirenog osmjeha vječne i uvijek nove mladosti:

Ad Deum qui laetificat iuventutem meam...

Pa tako je barem za cijelog života kucalo Psicharijevo srce!

Leo Košuta

»Služba riječi«...

OKRUŽNICA HRVATSKOG METROPOLITE O POBIJANJU KOMUNIZMA

Pod brojem 462-1942., izdao je preuzv. gosp. nadbiskup dr. Alojzije Stepinac okružnicu, u kojoj ponovo poziva svoje svećenstvo na suzbijanje komunizma:

»Živimo u vrijeme, kada se manje više čitav kulturni svijet nalazi u borbi protiv strašne opasnosti komunizma, koji je naročito u posljednjim godinama bio zaprijetio ne samo kršćanstvu, već i svim pozitivnim vrednotama čovječanstva uopće.

Do nedavna Katolička Crkva bila je gotovo jedina, koja je uočila opasnost za čitav kulturni svijet i pozvala sve na obranu najosnovnijih tekovina ljudske kulture. Pred takovom opasnošću Crkva nije mogla šutjeti, znajući, da je njezina najsvetija zadaća obrana istine i pravde i svih onih vječnih dobara, koja komunizam niječe i pobija.

Razumljivo je prema tome, da u borbi protiv komunističke opasnosti mora Katolička Crkva biti na prvom mjestu. Valja naime znati, da borba protiv komunizma nije bitno fizička borba protiv ljudi zaraženih komunizmom, već borba protiv zle nauke komunizma, protiv njegove materijalističke i bezbožne ideologije. Protiv kriva pak ideologije najuspješnije se bori istinom, koja je jedino sadržana u divnoj nauci Kristovoj.

Pozivam sav prečasni ker, da ne prestane u toj borbi protiv komunizma propovijedati vjernicima revno svetu nauku Kristovu. Bit će to ne samo obrana nadnaravnih i naravnih vrednota, koje komunizam niječe i pobija, već i najveće djelo milosrđa prema svim onima, koji su manjom ili većom svojom krivnjom robovi krive komunističke ideologije.

Da ta borba konkretno bude što uspješnija, umoljavam prečasni dušobrižnički kler, da u zgodnoj prilici, naročito pak u katoličkim organizacijama, u posebno priređenim predavanjima za inteligenciju, radnike i seljake, ponovno brižno pročita i protumači Encikliku Pape Pija XI.: »Divini Redemptoris«, koju će naći odštampanu bilo u »Katoličkom listu« od god. 1937., bilo u posebnom izdanju MOSK-a, svezak 28-29. Ta Enciklika nije ništa drugo, nego divno tumačenje Kristove nauke, da se zalutali vrate na put istine i pravde.

U Zagrebu, 14. siječnja 1942.

ALOJZIJE, nadbiskup.«

SV. OTAC PAPA O SVOJOJ »SLUŽBI RIJEČI«

Sveti otac Papa Pio XII. održao je govor pred velikim mnoštvom vjernika, među kojima se isticala skupina mladenaca. Govor je veoma značajan i bogat aluzijama. Sveti otac je u ovom novom dokumentu istaknuo svoju dužnost da govori:

»Onaj, koji sjedi na apostolskoj stolici, — doviknuo je sv. otac — da li bi mogao možda zaboraviti onu »službu riječi«, koju je sv. Petar smatrao uz molitvu glavnom među svojim apostolskim dužnostima? A nije li rekao Krist njemu i drugim učenicima: »Idite i naučavajte sve narode o onom što sam vas ja naučio?«. A nije li vikao apostol Pavao: »Dužnik sam svoje riječi i mudrima i neznalicama?«

Sveti otac je naglasio, da on vršeći »službu riječi« redovito govori biskupima i svećenicima, ali se kao otac sviju hoće obratiti izravno i vjernicima. Pri koncu svog govora opominje Sv. otac:

»Ne budite nemarni ni spori ni plahi na riječ Božju.

Bog je gospodar kiša i oluja, kojima zapovijeda svojom riječju. Kroz oblake, bljeskove i grmljavinu govorio je jednog dana sa Sinaja da proglasi Dekalog, koji su zatim ljudi toliko oskvrnuli. Danas daje riječ vjetrovima i burama usred straha smrtnika; i čini se kao da šuti dok šeta na nestalnom elementu mora i oceana usred lomljave bura što tersu lađice koje je napravila ljudska ruka u svojim zemaljskim arsenalima. Poštujmo korake šutnje Njegove. Ovaj olujni čas jest čas povratka Bogu i Božjoj misli: jest čas molitve i zazivanja Najvišega; čas one istine koja kaže da Gospodin isprevrće nacrte ljudi i pravi ispraznima namisli naroda. On upravlja i vlada kormilima svake ljudske lađe, da je dovede kroz valove prema dobru koje je On vidio i htio«.

(»Hrvatski narod« od 23. I. 1942. na dnu 12 stranice)

RENESANSA KATOLIČKE MLADOSTI

Katolička mladež u Belgiji, Nizozemskoj, Francuskoj, Njemačkoj, Italiji, Švicarskoj, provinciji Ljubljani i u drugim katoličkim zemljama doživjava — kako se čuje — intenzivni duhovni preporod. Njezin životni ideal je Krist. Pod sigurnim vodstvom tog vječnog Vođe izgrađuje ona svoj totalitarni katolicizam, okupljajući se svagdje u pokretu i pod idejama univerzalne papinske Katoličke Akcije.

NOVI PUT — OTKRIĆE I PREPOROD ČOVJEKA

(Iz »Katoličkog tjednika« od 4. siječnja 1942.)

Novi put; — to je danas najaktuelnija tema svih diskusija i svih polemika, glavni razlog svih sporova, sukoba, sudara; parola, pod kojom svi dolaze. »Novi put«, to je problem savremenog čovječanstva; sudbonosni upitnik, s kojim jedni pred druge svaki dan izlazimo.

Novi put. Svi se slažu u tom, da ga valja tražiti. Mnogi se nadaju, i da će ga naći. Ima ih, pa tvrde, i da su ga našli. I rat se danas velikim dijelom vodi u tom znaku. On je za većinu njih i s jedne i s druge strane borba za novi put; nametanje rješenja, u koje narodi, pokreti, skupine vjeruju. Put se probija silom. On mora biti trasiran, pa makar i kroz tunele, iza dugačkog kopanja i silnih detonacija, eksplozija, rušenja.

Novi put. Čini se, da ga moderno čovječanstvo još nije našlo.

— — — — — — — — —

Gdjegdje su polučeni i neki uspjesi. No većinom ostalo je sve pri starom. Barem kod mase ljudi i ako čovjek nakine koru i ljusku, pa pogleda stvarima na dno. Ako se nagne za kulise.

Ljudi su ostali stari. Ostao im je u duši moral od jučer. Moral materijalizma i sebičnosti. Oni će se vrlo brzo prilagoditi i sistemu, i nomenklaturi, i formama, i političkim shvaćanjima, i »novom« duhu vremena; u jednom su samo nepopustljivi konservativci; njihova je stvarna životna mudrost ostala ista; oni i dalje traže sebe; oni i dalje popuštaju, ugađaju svojim strastima i prave s njima svaki dan kompromis. Riječi su dobre; djela zla. Interes je nad načelom; naslada, udobnost na dužnošću i nad idealom. Dobrim parolama ukrali su zli ljudi njihov sadržaj, pa ga zamijenili vješto etiketiranom patvorinom bez vrijednosti. Ljudi su zli, duše su zle; pa je i ono, što stvaraju, zlo.

Ne može ni biti drukčije. Čovjek je onaj, koji oblikuje život; nijesu to forme. Duša producira; ona daje pečat stvarima. Riječi su zrak, a spisi papir; život je čovjek. Čovjek i duša u njemu. Čovjek rađa život. Njegovom je slikom život neizbrisljivo obilježen. Njegovo je on duhovno sjeme. Njegov plod. A plod je uvijek onakav, kakvo je drvo, koje ga je rodilo. To je primarni zakon života; jednako onog fizičkog kao i onog moralnog. On vrijedi i za ljudske čine. U tom ga je smislu usvojio i naglasio i Krist. »Ne može dobro drvo rađati zlih plodova. — — — Po plodovima poznat će te ih!« (Mat. 7, 18. 20.). »Iz srca izlaze zle misli, ubojstva, preljubi, bludnosti, krađe, lažna svjedočanstva, hule!« (Mat. 15, 19.). Dok se srca srca iznutra ne očiste, dok čovjek ne dobije drugu dušu, uzalud je izvana čistiti i čaše i zdjele ljudskih običaja i ljudskih ustanova (Mat. 23, 25.—26.). To znači stavljati sjajne spomenike i zanosne natpise na grobove pune truleži. Čovjek bez dobre i plemenite duše živi je mrtvac. Sve, što on napravi, nosi u sebi klicu raspadanja, osudu smrti.

— — — — — — — — —

Novi put, — jedini pravi novi put, — to je put preporodu dušâ. A dušâ ne preporađaju ljudi. Još ih nijedamput kroz historiju nijesu preporodili. Ljudi su, sami sebi ostavljeni, neizlječivo zli i bolesni. Mogu imati dobre volje; ne mogu jake, pobjedničke. Osuđeni su na robovanje zlu; na vječno moralno bolovanje. Strasti su u nama tiranski okrutne i silne.

Bog je jedini veliki liječnik dušâ. Jedini preporoditelj čovječanstva. Bog, koji je u Djetetu Betlehemskom došao na zemlju i ljudima progovorio. Stavio u njih klicu božanske obnove vjerom i milošću. Ostavio im sebe i snagu svoga božanstva u Euharistiji i u Crkvi.

»L u č« izlazi početkom mjeseca. — Uredništvo i uprava: Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. — Broj ček. računa: 35-634. — »L u č« uređuje urednički odbor. — Odgovorni urednik: Luka Brajnović, Zagreb, Vodnikova 4/II. — Tiskara »Grafika«, Zagreb, Gundulićeva 24. — Za tiskaru odgovara: Franjo Vedrina, Zagreb, Bulićeva 5.

Život je u isti čas mnogo tajanstveniji i mnogo jednostavniji, nego li mi mislimo. U tome on sliči vjeri. Ako mi želimo posjedovati vjeru — a bez vjere mi bismo umrli — trebamo n a u č i t i p r i h v a ć a t i g a.

*

Kako je život čudesan, čim mu se dajemo! Čini mi se da se tajna života sastoji u tome da ga p r i h v a t i m o. Razgovarajte kolikogod hoćete o njemu, ali ga najprije prihvatite.

*

Moje je tajno uvjerenje, tihi credo, koji čini da živim, da Život, kakogod užasno ružan bio, kakogod su bića gadna, okrutna i dostojna preziranja, posjeduje ipak nešto iza svega toga. I, kad bih ja samo bila dosta dostojanstvena da ga razumijem, bilo bi mi otkriveno s v e, cijelo čudo, na jedan neopisv i neizražen način.

*

Ja moram da osjetim, kako sva ova ljepota postoji, u najdubljem smislu, priljubljena životu. Istinitom životu. Uistinu, moram priznati, da je jedino duh, koji me očaruje u tijelu.

KATHERINE MANSFIELD

(misli autorice, porijeklom iz Nove Zelandije, koja, iako posve areligiozna, ipak osjeća bilo i ljepotu Života. Inače izvadci iz njenih pisama, pisanih par godina prije smrti 1923. godine)

Uz naslovni crtež Albrechta Dürera

OSAMLJENI KRIST

»PROPOVIJEDAJTE KRISTA I TO RASPETOG . . .«

Hrvatski metropolita

uredništvu

MI HOĆEMO SAMO TEBE, TVOJU OSOBU, TVOJE TIJELO, PROBODENO I IZRANJENO, U TVOJOJ SIROMAŠNOJ KOŠULJI SIROMAHA RADNIKA; HOĆEMO DA VIDIMO ONE OČI, KOJE PROLAZE KROZ GRUDI I KROZ MESO OD SRCA I LIJEČE, KADA GLEDAJU GNJEVNO, A OKRVAVLJUJU, KADA GLEDAJU NJEŽNO. I HOĆEMO, DA ČUJEMO TVOJ GLAS, KOJI KAD JE I SLADAK, ZABEZEKNUJE DEMONE I KAD JE SILAN, OČARAVA DJECU.

TI ZNAŠ, KOLIKO JE SILNO POTREBAN U OVO VRIJEME TVOJ POGLED I TVOJA RIJEČ. TI ZNAŠ DOBRO, DA JEDAN TVOJ POGLED MOŽE PREOKRENUTI I PROMIJENITI NAŠE DUŠE, DA NAS TVOJ GLAS MOŽE IZVUĆI IZ GNOJA NAŠE BESKRAJNE BIJEDE; TI ZNAŠ BOLJE OD NAS, TOLIKO DUBLJE OD NAS, DA JE TVOJA PRISUTNOST PRIJEKO POTREBNA I NEODGODIVA U OVO DOBA, KOJE TE NE POZNAJE.

GIOVANNI PAPINI

(Molitva Kristu)